

Metodická pomůcka pro hodnotitele

Hodnocení činnosti vysokých škol a jejich součástí Akreditační komisí

listopad 2015

Hodnocení vysokých škol

Dle článku 3 Statutu Akreditační komise provádí Akreditační komise (AK) hodnocení činnosti vysokých škol a hodnocení kvality akreditovaných činností vysokých škol.

Základní postup hodnocení zahrnuje:

- jmenování účelové pracovní skupiny AK
- příprava dotazníku pro hodnocení
- vyplnění dotazníku, resp. zpracování sebehodnotící zprávy hodnocenou vysokou školou (její součástí)
- posouzení vyplněného dotazníku, resp. sebehodnotící zprávy účelovou pracovní skupinou
- návštěva účelové pracovní skupiny na hodnocené vysoké škole (její součástí)
- zpracování zprávy o hodnocení
- seznámení vedení hodnocené vysoké školy (její součástí) s jejím obsahem
- projednání zprávy o hodnocení na zasedání AK za účasti zástupců hodnocené vysoké školy (její součástí) a přijetí závěrů a doporučení
- zveřejnění závěrů a doporučení AK, zprávy o hodnocení a případně stanoviska hodnocené vysoké školy (její součástí)

1. Účelová pracovní skupina

Hodnocení provádí účelová pracovní skupina (ÚPS) jmenovaná AK dle článku 9 Statutu AK na jejím zasedání a vedená předsedou ÚPS. Členy ÚPS jsou odborníci v oblastech, jichž se týkají akreditované činnosti uskutečňované hodnocenou vysokou školou nebo její součástí, a další odborníci jmenovaní do ÚPS Akreditační komisí. Podle charakteru hodnocení je členem ÚPS zpravidla také student nominovaný Studentskou komorou Rady vysokých škol (SK RVŠ). Členové ÚPS nesmějí být ve střetu zájmů, neměli by mít úzké vazby na hodnocenou vysokou školu nebo její součást (např. být jejími akademickými pracovníky). Pokud jsou externími členy vědecké či akademické rady, oborové rady apod., informují o této skutečnosti AK.

Předseda ÚPS vede celé hodnocení i jednání s vedením hodnocené vysoké školy (její součástí) při návštěvě, zpracovává návrh zprávy o hodnocení. Také se aktivně účastní jednání se zástupci hodnocené vysoké školy (její součástí) na zasedání AK.

Průběh hodnocení po administrativní a organizační stránce a komunikaci s hodnocenými vysokými školami (jejich součástmi) zajišťuje sekretariát AK.

2. Dotazník pro vysokou školu (její součást)

Po zahájení hodnocení a jmenování ÚPS Akreditační komisí předseda ÚPS ve spolupráci se sekretariátem připraví dotazník s požadavky, který slouží hodnocené vysoké škole (její součástí) jako podklad pro zpracování sebehodnotící zprávy. Dotazník reflektuje Standardy a směrnice pro zajišťování kvality v Evropském prostoru vysokého školství (ESG), které stanovují všeobecně akceptované standardy vnitřního zajišťování kvality vzdělávací činnosti v rámci vysokých škol i vnějšího zajišťování kvality akreditační komisí/agenturou. Součástí dotazníku tvoří zpravidla (podle zaměření hodnocení) formulace mise a vize rozvoje vysoké školy, údaje o

vzdělávací činnosti, tvůrčí činnosti, akademických pracovních, studentech a absolventech, administrativě a organizaci studia, materiálním zabezpečení studia, vnitřním hodnocení vysoké školy (její součástí) ad. Důraz je kladen na kritickou analýzu ze strany vysoké školy, postihnutí vlastních silných a slabých stránek a návrh řešení identifikovaných problémů.

Časový rámec na vypracování sebehodnotící zprávy je zpravidla nejméně dva měsíce.

3. Posouzení sebehodnotící zprávy, návštěva na vysoké škole (její součástí)

Po obdržení vypracované sebehodnotící zprávy a dalších vyžádaných podkladů od hodnocené vysoké školy (její součástí) je posuzuje ÚPS a následuje návštěva na vysoké škole. Termín návštěvy navrhuje předseda ÚPS a stanovuje se s ohledem na časové možnosti členů ÚPS. Dle článku 3 Statutu AK se návštěvy účastní nejméně tři členové ÚPS. Členové, kteří se návštěvy na místě nemohou zúčastnit, se zapojí do činnosti ÚPS prostřednictvím dálkového posouzení sebehodnotících podkladů a dalších informací poskytnutých hodnocenou vysokou školou (její součástí).

Na základě dohody s předsedou ÚPS oznámí sekretariát hodnocené vysoké škole (její součástí) nejméně týden předem, zpravidla však s větším předstihem termín návštěvy a požadavky na předložení či umožnění nahlédnout do dalších materiálů na místě. Obvykle se jedná o platné vnitřní předpisy, studijní dokumentaci, zápisy ze zasedání akademické/vědecké/umělecké rady, kvalifikační práce spolu s posudky a výsledkem obhajoby vybrané na základě určeného klíče (např. absolventů s příjmením začínajícím na určitá písmena za posledních několik let) a další podklady podle potřeby ÚPS.

Návštěvy se podle potřeby účastní také zástupce studentů nominovaný SK RVŠ a zástupce sekretariátu AK. V případě, že se hodnocení týká vzdělávací činnosti vysoké školy ve studijních programech, zástupce SK RVŠ povede v průběhu návštěvy dotazníkové šetření a rozhovory se studenty.

Při hodnocení se posuzuje naplňování standardů AK, standardů ESG a dodržování zákonných a vnitřních předpisů v činnostech vysoké školy, nemělo by se však omezit na mechanické formální ověřování, zda jsou či nejsou splněna jednotlivá kritéria. Hodnocení by nemělo být statické, musí postihovat vývoj a proces, zachytit, zda jsou nástroje a opatření ke zvyšování kvality účinné. Z tohoto důvodu musí zahrnovat i samostatnou úvahu hodnotitelů i tam, kde nejsou požadavky jednoznačně dány (např. kvantifikací či jiným konkrétním údajem) ve standardech AK nebo v legislativě. Cílem hodnocení je zejména posoudit činnost vysoké školy v jejím specifickém kontextu, její schopnost dlouhodoběji zajistit kvalitní uskutečňování vzdělávací činnosti, upozornit na silná i slabá místa a poskytnout jí vodítka pro další směřování. Nejedná se tak o „inspekční“ či „kontrolní“ činnost, nýbrž o péči o kvalitu činnosti vysoké školy a její rozvoj.

Příprava na jednání na místě:

- a) Členové ÚPS se seznámí s podklady zpracovanými vysokou školou (její součástí), případně upozorní předsedu na nejasnosti, problémy, potřebu vyžádat si před návštěvou další informace apod.
- b) Členové ÚPS se mohou seznámit s kvalifikačními pracemi a jejich posudky, pokud jsou zpřístupněny na webu, se zaměřením blízkým vlastního oboru.
- c) S administrativními a organizačními záležitostmi se členové ÚPS v případě potřeby obrací na sekretariát AK, po odborné stránce konzultují s předsedou ÚPS.

Návštěva na místě obvykle zahrnuje:

- a) Jednání s vedením vysoké školy (její součástí)

Rozbor sebehodnotícího dotazníku, vyjasnění nejasností z něj vyplývajících, doplňující otázky, rozbor slabých míst, ujasnění vize směřování vysoké školy (její součástí) do budoucna. Diskuse k nastavení vnitřního systému hlídání a zlepšování kvality a jeho efektivitě.

- b) Nahlédnutí do kvalifikačních prací, které prošly obhajobou, jejich posudků, protokolů o konání SZZk, zápisů ze zasedání AR/VR/UR, studijní dokumentace, prohlídka vybavení školy (specializované laboratoře a učebny, knihovna) – část ÚPS
- c) Rozhovor s vedoucími kateder, garanty studijních programů/oborů apod. – část ÚPS

Předmětem posuzování jsou zejména následující oblasti (viz standardy AK a standardy ESG):

- a) Nastavení systému vnitřního hlídání a zlepšování kvality, jeho efektivita a dopady na skutečnou kvalitu uskutečňování studijních programů a souvisejících činností.
- b) Schopnost kritické reflexe a schopnost přijímat adekvátní opatření.
- c) Struktura, tvorba a průběžné úpravy studijních programů.
- d) Uskutečňování studijních programů, výuka.
- e) Personální zabezpečení studijních programů, resp. oborů.
- f) Odborná a publikační činnost vyučujících za posledních 5 let.
- g) Tvůrčí činnost pracoviště.
- h) Administrativní a materiální zajištění a organizace studia.
- i) Studenti a podmínky jejich studia.

4. Zpráva o hodnocení

Na základě všech získaných relevantních informací se posuzuje, zda činnost vysoké školy odpovídá zákonu o vysokých školách, registrovaným vnitřním předpisům, standardům AK a standardům ESG a jaké jsou případné problémy v krátkodobém, střednědobém i dlouhodobém horizontu. Zpráva musí být konkrétní, odkazovat na konkrétní údaje a jevy tak, aby výroky v ní obsažené byly doložitelné a ověřitelné.

Zprávy o hodnocení by měly být strukturovány jednotným způsobem, logicky, návazně a s ohledem na snadnou orientaci ve zprávě. Důraz je na kritické analýze a rozboru dostupných materiálů. Zpráva se věnuje nejen hodnocení personálního zabezpečení a tvůrčí činnosti, ale vyjadřuje se také ke schopnosti sebereflexe vysoké školy (její součástí), ke schopnosti správně identifikovat problémy, jejich příčiny a tyto problémy adekvátním způsobem řešit, k vizi vysoké školy (její součástí) a k nastavení systému vnitřního hodnocení kvality na vysoké škole (její součástí). Zpráva jednak upozorňuje vysokou školu na nedostatky v její činnosti a ukazuje prostor pro zlepšení, jednak vyzdvihuje dobrou praxi a již uskutečněné změny.

Návrh zprávy vypracuje předseda za přispění členů ÚPS a podpory sekretariátu AK, poskytne ho členům k připomínkování a sekretariátu AK k formální úpravě. Nejpozději jeden týden před zasedáním AK zašle sekretariát návrh zprávy o hodnocení vysoké školy (její součástí).

Návrh zprávy o hodnocení je projednáván na zasedání AK za přítomnosti zástupců hodnocené vysoké školy (její součástí), kteří se k jeho znění mohou vyjádřit. Zásadní připomínky jsou projednány na zasedání AK, dílčí nepřesnosti ve zprávě vypořádá sekretariát. Po vystoupení zástupců hodnocené vysoké školy (její součástí) a následné diskusi schvaluje AK znění zprávy s případnými úpravami a přijímá závěry a doporučení pro hodnocenou vysokou školu (její součást). Tyto závěry a doporučení jsou obsaženy v zápise ze zasedání AK. Konečná podoba hodnotící zprávy je poté zveřejněna na webových stránkách AK. V případě zásadního nesouhlasu s obsahem hodnotící zprávy má hodnocená vysoká škola (její součást) právo nechat na webových stránkách AK vedle zprávy o hodnocení zveřejnit i své vyjádření.

Doporučená obecná struktura zprávy (může být modifikována podle povahy a cílů hodnocení):

Obsah:

- 1) Úvod se základní charakteristikou vysoké školy, její misí
- 2) Schopnost kritické reflexe vysoké školy a schopnost přijímat adekvátní opatření
- 3) Akreditované studijní programy a vzdělávací činnost
- 4) Personální zabezpečení
- 5) Tvůrčí činnost
- 6) Informační a přístrojové vybavení a celkové zázemí
- 7) Studenti a podmínky jejich studia
- 8) Administrativní zajištění a organizace studia
- 9) Systém vnitřního hodnocení, jeho efektivita a dopady na zvyšování kvality
- 10) Závěry
- 11) Doporučení pro vysokou školu (její součást) – přijata po projednání zprávy na zasedání AK hlasováním
- 12) Závěry k akreditacím a kontrola naplňování doporučení – přijaty po projednání zprávy na zasedání AK hlasováním

Vzor zprávy o hodnocení

1) Úvod

Akreditační komise (dále jen AK) rozhodla na svém zasedání č. [] ve dnech [], že bude v souladu s § 84 odst. 1 písm. a) zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), provedeno hodnocení [vysoké školy]. Pro tuto činnost jmenovala AK účelovou pracovní skupinu ve složení: [] – předseda, [další členové].

AK vycházela při hodnocení z následujících podkladů:

- sebehodnotící zpráva [vysoké školy] zpracovaná ve struktuře na základě požadavků AK,
- aktualizovaný dlouhodobý záměr,
- výroční zpráva,
- vybrané kvalifikační práce spolu s posudky, výsledkem obhajoby a související studijní dokumentací,
- zápisy z jednání akademické/vědecké/umělecké rady,
- studijní a zkušební řád,
- poznatky získané návštěvou na [vysoké škole] dne [],
- informace přístupné nebo pro činnost účelové pracovní skupiny zpřístupněné na webových stránkách [vysoké školy],
- [případné další podklady, z nichž hodnocení vycházelo].

Návštěva účelové pracovní skupiny na [vysoké škole] se uskutečnila dne [] ve složení [všichni zúčastnění včetně zástupců SK RVŠ a sekretariátu AK]. Součástí návštěvy byla diskuse se zástupci vedení školy, ověření studijní dokumentace, dotazníkové šetření se studenty a prohlídka prostor školy.

AK konstatuje, že [vysoká škola] vytvořila/nevytvořila velmi dobré pracovní podmínky pro účelovou pracovní skupinu a poskytla profesionální součinnost.

2) Schopnost kritické reflexe vývoje na škole a schopnost přijímat adekvátní opatření

Zda byla sebehodnotící zpráva analytická spíše než popisná, zda vysoká škola vykazuje schopnost kritické sebereflexe, zda si vysoká škola stanovuje realistické cíle a podniká potřebné kroky k jejich naplňování, zda si je vysoká škola (její součástí) vědoma svých slabých a silných stránek, zda je schopna své problémy účinně řešit ad.

3) Akreditované vzdělávací programy a vzdělávací činnost

Základní charakteristika vysoké školy (její součástí), struktura akreditovaných studijních programů a oborů, stručná historie akreditací a přechozích hodnocení AK s důrazem na kontinuitu vývoje a přesah dříve řešených otázek do současnosti, případně další vzdělávací aktivity, počty studentů a absolventů ve studijních programech.

Efektivita procesů tvorby a schvalování nových studijních programů, zda je zajištěno, aby byly v souladu s dlouhodobou koncepcí vysoké školy (její součástí), kdo se do procesů zapojuje. Co je předmětem průběžných úprav studijních programů, na základě jakých podnětů a jak často probíhají.

Formy výuky, zda, jak a které studijní předměty umožňují dosažení deklarovaných dovedností absolventa. Přístup ke studentům, opatření, která vedou k jejich dalšímu rozvoji (zpětná vazba, hodnocení testů, seminárních prací, průběžné práce studenta). Metody výuky a jejich adekvátnost k požadavkům na získání znalostí a dovedností. Zajištění a uskutečňování odborných praxí ad Zadávání kvalifikačních prací, návrhy témat, výběr vedoucích a oponentů, kvalita kvalifikačních prací a posudků. Charakter praxí a témata kvalifikačních prací a jejich kompatibilita s profilem absolventa, metodologickému zázemí a tvůrčí činnosti ve škole. Zajištění a uskutečňování studijních programů na dislokovaném pracovišti a studijních programů v kombinované formě studia.

4) Personální zabezpečení studijních programů

Struktura personálního zabezpečení, zda jsou předměty zajištěny vyučujícími s odpovídající kvalifikací a odbornou erudicí ve vztahu ke studijnímu oboru a jimi vyučovaným předmětům, zda existuje stabilní jádro vyučujících v pracovním poměru a bez významných úvazků jinde, zda jsou vyučující zatíženi přiměřeným počtem předmětů či vedených kvalifikačních prací ad. (zda mají dostatečný prostor na výzkum, publikování a kvalifikační růst), publikační a odborná činnost vyučujících k jejich předmětům, perspektiva rozvoje personálního zabezpečení a směřování studijních programů do budoucna. Získávání nových pracovníků, zda jsou na akademická místa vypisována výběrová řízení a jak jsou zveřejňována, zda politika uzavírání pracovních smluv poskytuje dlouhodobou perspektivu stabilního personálního zabezpečení ad.

5) Tvůrčí činnost

Uskutečňování tvůrčí činnosti související se zaměřením studijního programu, resp. oboru, zda je pracoviště nositelem externích grantů, zda a jak se do řešení odborných projektů zapojují studenti, motivační nástroje pro akademické pracovníky, perspektiva rozvoje tvůrčí (vědecké) činnosti ad.

6) Informační a přístrojové vybavení a celkové zázemí

Poznatky z prostředí na pracovišti, vybavení a kapacita učeben, dostupnost počítačů a informačních technologií, v případě přírodovědného či technicky zaměřeného pracoviště

vybavenost specializovaných laboratoří a přístrojů, dále vybavenost a účelnost služeb a prostor knihovny, sociální zázemí ad.

7) Studenti a podmínky jejich studia

(přispívá zejména zástupce SK RVŠ)

Jaké studijní zdroje a další (finanční, materiální, administrativní, sociální atd.) podporu ve studiu mají studenti k dispozici, možnosti studentů s handicapem nebo v mimořádné osobní či sociální situaci. Zahraniční mobilita studentů. Zda probíhá studentské hodnocení výuky a studijního programu, na co se zaměřuje a jak se nakládá s výsledky, jak se řeší stížnosti studentů a jaká případná opatření byla přijata. Zda jsou studenti spokojeni s podmínkami studia, případně mají výhrady, zda studium probíhá podle předem daných pravidel, zda v průběhu semestru dochází ke změnám v uskutečňování studijního programu, možnosti kontaktu s vyučujícími, otevřenost vedení vysoké školy (její součástí) k řešení problémů, možnost a využití studentského hodnocení výuky, dodržování vnitřních předpisů vůči studentům, zapojení studentů do tvůrčí, resp. vědecké činnosti. Případné další poznatky vyplývající z dotazníkového šetření a rozhovorů se studenty. Zapojení studentů do systému vnitřního hodnocení. Práce s absolventy, sledování jejich uplatnění, jejich zapojení do hodnocení kvality výuky.

8) Administrativní zajištění a organizace studia

Zda jsou podmínky, průběh studia a související administrativa v souladu se zákonem (např. zda je dokumentováno schvalování nehabilitovaných členů státnicových komisí vědeckou radou), vnitřními předpisy, standardy AK (např. co se týká uznávání splněných studijních povinností z VOŠ a ČŽV či z jiných vysokých škol, podmínky pro individuální studijní plán). Kreditový systém, zda adekvátně vyjadřuje studijní zátěž. Činnost studijního oddělení, zda je studijní dokumentace vedena řádně. Dodržování vnitřních předpisů, transparentnost, míra zveřejňování údajů o činnosti vysoké školy (její součástí), dostupnost a druh zveřejňovaných údajů ad.

9) Systém vnitřního hodnocení, jeho efektivita a dopady na zvyšování kvality

Nastavení systému vnitřního hodnocení, kdo se do něj zapojuje a jaká opatření byla přijata na základě výsledků hodnocení (včetně hodnocení studenty a absolventy). Role VR/AR/UR. Zda hodnocení reflektuje, do jaké míry nastavení studijních programů naplňují misi vysoké školy (součástí), a vede ke změnám ve studijních programech. Zda a s jakými výsledky probíhá analýza studijní úspěšnosti, resp. neúspěšnosti. Celkově, zda je vysoká škola (její součástí) schopna vnitřními mechanismy zajistit kvalitní uskutečňování studijních programů a naplňovat své deklarované poslání.

10) Závěry

Shrnutí, slabé a silné stránky vysoké školy (její součástí), nejdůležitější poznatky z hodnocení.

11) Doporučení pro vysokou školu (její součást)

Přehled konkrétních doporučení vedoucích ke zlepšení, reflektujících analýzu silných a slabých stránek činnosti vysoké školy (její součástí).

12) Závěry k akreditacím a kontrola naplňování doporučení

Závěry k akreditacím, pokud z hodnocení vyplývá prodloužení platnosti akreditace nebo návrh na opatření dle § 85 zákona o vysokých školách. Požadavek na předložení kontrolní zprávy o naplňování doporučení AK a přijatých opatření, příp. k dalším aspektům zajištění studijních programů, v určeném termínu.